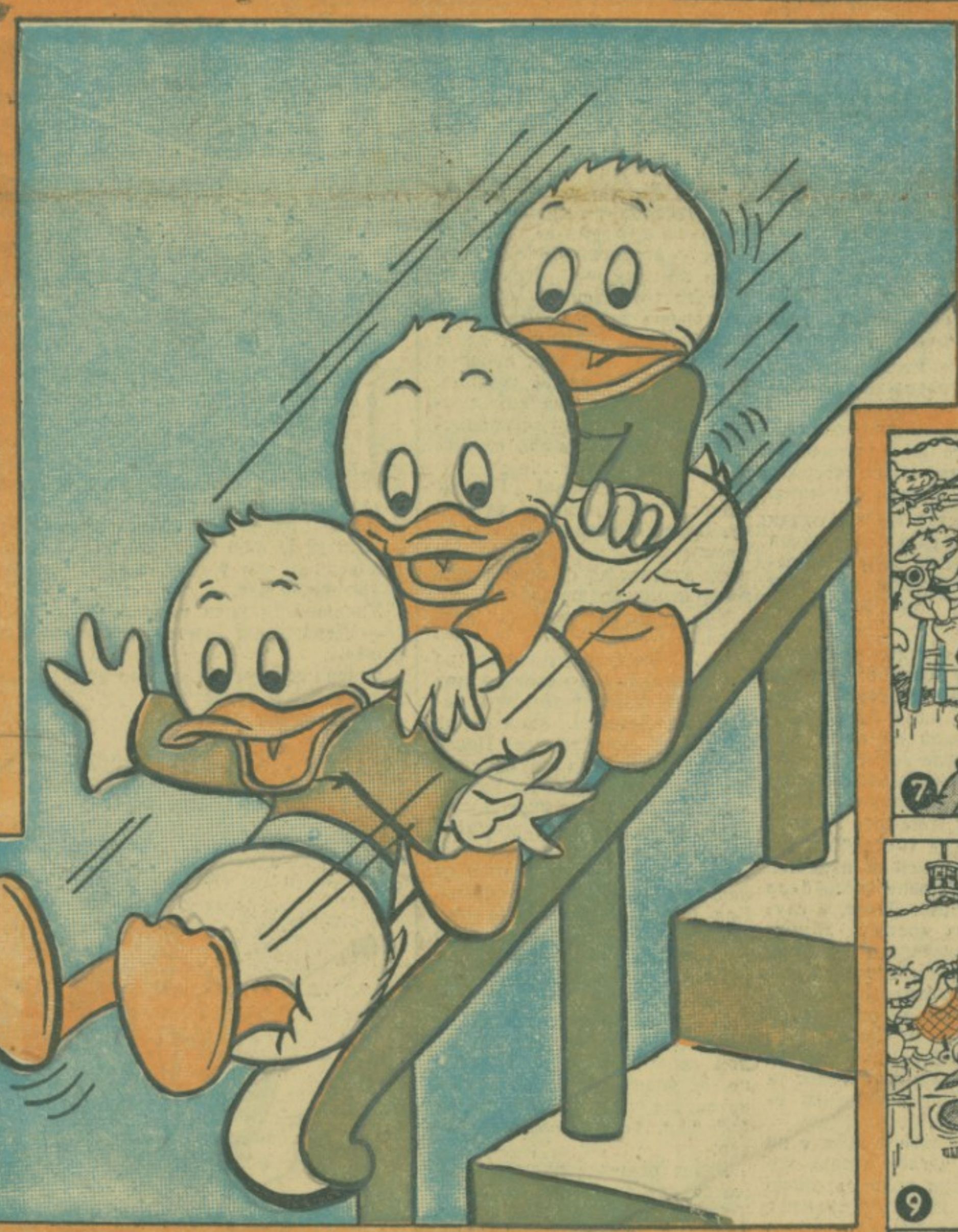

МНИЦИ

У ЗЕМЉИ ПАТУЛАКА

18

Ми смо на Марсу

Следбеника Жил Верна има све више, а нарочито у последње време када се у великој мери припрема за лет у вселени. Овде, у скарпетом облику доносимо научно-фантастичку репортажу Бориса Љавунова објављену у часопису „Огонек“.

Тодина 1995... Давно је прошло оно време кад је човек био заточеник Земље. Пошто је створен вештачки Земљин сателит, почело је о спајање неба. Лет на Месец био је само увод у све даља космичка путовања. Родио се нов, још смелији пројекат. Његов је циљ путовање на Марс. То је једна од најинтересантнијих загонетак из Сунчевог планетарног система. Сад се пут протеже не на неколико стотина хиљада, већ на милионе километара.

Међупланетарни брод „Марс-1“ претставља техничко чудо последње четврти нашег века. Машина, опрема, услови

за живот — све је прилагођено за дуго путовање и слетање на планету.

— Ало, Земља, ало, Земља! Говори „Марс-1“. Напазило га је даомак свога циља. Добро видимо површину Марса. Упоредимо је са картом и са снимцима и уочавамо место за спуштање. Овде је сада лето. Јако је окопно снежни покривач на Полу. На местима без снега виде се црвенкаста и плавичаста места. С времена на време цео хоризонт прекри

је густа магла, а можда су то и лаки облаци. Пилот и извиђач припремају што треба за спуштање. Претпостављамо да ћемо се спустити на једну равницу на северној хемисфери.

За то време радиотехничари на Земљи бдели су крај пријемника, а милиони слушалаца с напрегнутама пажњом хватали су сваку реч с међупланетарног брода који се приближавао Марсу.

Овакво интересовање за загонетну планету није случајно. Већ одавно су научници знали да она има атмосферу нешто ређу од наше. Облаци поларне магле око снежних покривача који се упрочеће топе и замагљени крајеви на развученом диску, који се никако нису могли уочити на Месecu, око кога нема ваздуха — све је то говорило о једном: да на Марсу прстоји атмосфера.

Марс је удаљен од Сунца више него од Земље и обилази око њега за 687 дана и ноћи — година је тамо двапут дужа него код нас. Тешко се живи на тој хладној, у води и ваздуху оскудној планети. Свакако да је атмосфера Марса сиромашна и у кисеонику.

Па ипак, на Марсу треба да има вегетације, живота...

Но, биљке нису једина загонетка црвенкасте планете. Још давно је италијански астроном Скиапарели учинио невероватно откриће: он је телескопом видео на Марсовој површини мрежу правилних танких црта, које је назвао каналима.

— Ало, Земља! Говори „Марс-1“! Починемо да се спуштамо. Облетајући планету, силазимо на песковити плато.

Небо над Марсом је као и над Земљом. Оно је тамноплаво, готово љубичасто. Сунце је нешто мутније. Глас се слабије преноси у проређеној атмосфери. Али, снажни тутањ међупланетарног брода добро се чује. Дивљи вихор прашице, дитилица се спушта.

Пешчана бура се стишава. Брод је атерирао. У једнообразном пејзажу — бескрајном црвенкастом песку — брод се из даљине види по свом металном сјају. Изгледа да је без живота, али, ено, прозори се отварају, а затим и врата. Необична творевина која потсећа на подморницу, с провидним шлемом на глави, спушта се на тло Марса...

— Ало, Земља! Говори „Марс-1“. Напазило се на Марсу. Свауда око нас простире се брежуљкаста пустиња. Наш је први задатак да се оријентишемо и испитамо атмосферу.

Ево и првих утисака путника.

... Ваздушни притисак на површини Марса одговара притиску на осамнаестом километру над Земљом. Морам да се добро притегнем. После пилота излазимо на планету. На Марсу је лакше но на Земљи у буквалном значењу те речи, зато што је притисак два и по пута мањи. Овамо је готово увек ведро. Ретке су пешчане буре, мање и облаци. Кад Сунце зађе, настаје јака хладноћа. У зору термометар бележи минус 50 степени. Црно небо засејано је милионима светлуцавих звезда. Тако што никада нисмо видели са Земље, обавијене дебелим веном своје атмосфере. Необично је упаљива једна двокака звезда коју гледамо са узбуђењем. То су Земља и Месец.

Равна пешчана пустиња пружа се све до краја хоризонта. Ту и тамо виде се ниске дуне, које потсећају на жбуње плавичасте боје.

Али, сад је ноћ и по врху црне кадилене завесе на небу плове два мала месеца. Марс, који је због своје црвене боје назван богом рата, има два своја сателита — Фобоса и Демоса, што значи бојазан и страхаота. Заиста, ни чег страшнијег и ужаснијег од њих нема. Ево, показује се ближи сателит, Фобос. Он се уздиже над хоризонтом. Али, не као сва остала небеска тела. Требало би да га очекујемо са истока, а Фобос се јавља са запада и иде према истоку!

Фобос и Демос нису велики:

њихов пречник износи свега неколико километара. Фобос се креће тако брзо да се за 24 марсовска часа двапут појављује и двапут залази, притичући Марс у његовом самоокретању. Зато и изгледа да се не креће са истока на запад, већ обратно!

Овде је необичан и излазак Сунца. У рано јутро све је наоколо покривено маглом. Кроз њу, сунчани зраци на помоду изгледају црвени. Чим се појави први зрак, магла се проређује и настаје ведр, хладан дан. Тло се загрева, али преко ноћи поново хлади. Клима је слична оној у тундри.

Продужавамо изучавање Марса. Анализирали смо његову атмосферу: кисеоник, угљендиоксид, водена пара. Кисеоника је овде шест пута мање него у атмосфери око Земље. После првих шетњи око места атерирања, идемо даље према тамној пеги која се указује на хоризонту. Наше пустиње у поређењу с марсовским праве су оазе живота. Овде нема још никаквих знакова живота. Приближавамо се свом циљу — тамној пеги. Изблиза, она се распада у више тамних мрља. Пред нама се указује ниско жбуње. Вегетација!

Наш ботаничар сад има много посла. Његов хербаријум стајало се пуни новим примерцима. Напазило на растине слично нашем дрвећу. Има га и листопадног и четинарског. Приликом следећег излета у пустињу наишли смо на савним другачију вегетацију — биљке ружичасте боје, веома сличне маку.

... Спремни смо за даљи пут. Треба да се пробијемо до канала. Мотор на атомски погон омогућује нам да се крећемо брзином експреса. Кроз стакло гледамо све исте пешчане гребене. Идемо ка северу и оријентишемо се ра-

дио-фаром. Он је бољи од сваког компаса у одређивању правца. Наше узбуђење је све веће. Још мало и стићи ћемо до канала. Ено неке мрачне улице! То је канал. Узбуђење, остављамо машину и упућујемо се тамо. У жбуњу и плавичастом талогу видимо обалу усахле реке... Али, реке коју није саздала природа! Остаци развалина јасно говоре о некадашњој величини и техничког генију марсовских инжењера, који су успевали да напоје безводне пустиње планете на умору.

Тешко да ћемо се гдегод срести с потомцима оних који су прокопали ове канале. Па ипак, на Марсу има живота. Значи, претстоје нам нова открића.

После тога упућујемо се на Јужни Пол. Пролаз је тежак и дуг — наилазимо на страшну буру.

Узвишице су ретке на равном и прашином покривеној површини Марса. Нема ни поља, ни језера. Многобројна „мора“ — забележена на карти — уствари су низине.

— Ало, Земља! Говори „Марс-1“. Време се погоршава. Све су чешће буре. На свом последњем путовању наишли смо...

Вежа је прекинута. Изгледа да се с људима нешто догодило. Остаје нам једно — да чекамо...

Чекање није било узалудно. У одређено време ракета се јавља над Земљом. Она атерира и први путнишци с Марса силазе низ степенице, лако се клатећи. Они доносе разјашњења многих тајни с те планете, с тог нама суседног света, на коме такође има живота.

Тројлошца у конзерви

Од најстаријих времена људи су чували снег и лед који би прикупили зими, да би га у току лета употребљавали за расхлађивање јела и пића и за лечење. Тек 1860 године Француз Фердинанд Каре направио је прву хладњачу, која је сама производила лед помоћу амонијачног гаса. Овај његов апарат давао је један килограм леда за два часа.

Док је конзервирање хладноће давнашњи изум, људи још нису успели да нађу начин за чување топлоте. Тек недавно, швајцарски инжењер Пол Сиханс објавио је своје прве пројекте за конзервирање топлоте добијене од енергије летњих бујица и надохлних водопада. У току летњих месеци ови водопади стварају огромне количине електричне енергије која ничему не служи. Ова сувишна енергија, вели швајцарски инжењер, могла би се употребити за загревање великих количина воде до температуре од сто степени. После дугог проучавања, Сиханс је утврдио да би 3.000 кубних метара воде загрејане лети до тачке кључања могли да се сачувају у великим резервоарима и да се употребе зими за загревање двадесет кућа. Један други швајцарски инжењер, М. Шулицхајс, предложио је да се ови резервоари спусте на дно швајцарских језера. У сваком мањем језеру могао би да се смести резервоар са 800.000 кубних метара топле воде, што би било довољно за загревање 1.600 кућа. На овај начин, у Швајцарској би могло да се конзервира довољно топле воде за загревање 400.000 кућа у току зиме.

Чудесна фабрика природе

Кости не сачињавају само човечиј скелет, како се често мисли, већ улазе у ред најактивнијих делова нашег тела. То су органи који без престанка производе црвена и бела крвна зрнаца. Сваког минута у човеку изумре око 180 милиона црвених крвних зрнаца, која кости надокнађују новим, младим и здравим зрнацима, јер би иначе наступила малокрвност услед које долази до смрти. Ако се каквим несрећним случајем изгуби пола литра крви, кости ће је надокнадити за свега шест недеља.

Кости имају и друге важне задатке: стварају бела крвна зрнаца, која се боре против зараза, и снабдевају своја складишта извесним хранљивим састојцима неопходним за наш организам. У својој сржи оне чувају масти и протеине за дане кад их наша храна нема у довољној количини. Најзад, кости садрже готово целокупну количину калцијума и фосфора, који су животни састојци организма. Без калцијума срце не би „ударало“, мишићи се не би грчили, нерви систем отказоао би послушност. Захваљујући фином механизму човечијег тела, калцијум који свакодневно уносимо таложимо се за касније, а организам троши онај који је унет пре више недеља или чак више година.

Медицина је и раније располагала приличним подацима о улози костију, али су они знатно проширени откако се примењују радиоактивни изотопи. Захваљујући бољем познавању улоге коштаног ткива, ортопеди су усавршили технику лечења прелома костију. Што се тиче покретљивости, костур претставља право савршенство, чiji сваки део има посебну намену. Кора лобање, на пример, која штити мозак, збијена је и чвршћа споља, где може пре да се поздеди, него изнутра. Осетљива кичмена мождина, важан живчани центар, заштићена је кичменим стубом, а он је опет снабдевен „амортизаторима“, финим плочицама које су смештене између пршљенова и ублажују потрес при кретању.

Кости удова су шупље, по-

тврђујући тиме познати архитектонски принципи да је шупљави стуб чвршћи од испуњеног стуба исте тежине. Ако коштану и челични стуб садрже исту количину масе, први ће бити јачи од другог. По својој грађи кост човечијег тела потсећа на армирани бетон.

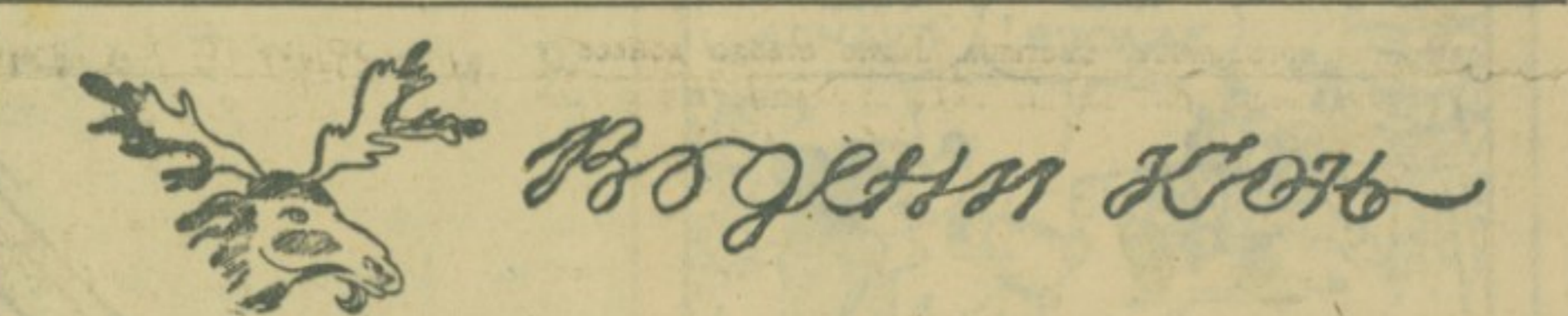
Постоје две врсте костију: збијене и сунђерасте. Збијено коштао ткиво покрива спољне површине; сунђераста маса чува у својој унутрашњости меко ткиво коштане сржи, с нервима и крвним судovima.

Кости „расту“ на тај начин што се на старији слој таложу ново ткиво. Ако дође до прелома, ивице једног и другог крака „расту“ док се не сједине.

Раније, у случају прелома, ортопеди су обично приљубљивали плочицу узету с кости говечета, коју би причврстили завртњем од истог материјала. После извесног времена наступило би окоштавање дуж постављене плочице. Незбо да је била у томе што се кост говечета могла употребити само у случају мањих прелома, а што је за нојне кости била доста неопторна. Данас, у случају прелома костију лекари се користе извесним смешама, на пример разним врстама челика, које су отпорне и омогућују болеснику да оздрави за релативно кратко време. Те смесе не рђају и нису шкољљиве за човечији организам, тако да у њему могу и да остати.

Ако нечији живот дође у питање услед наглог излива крви, кост може врло корисно да послужи. Неки пут трансфузију није могуће дати путем вена, јер су сувине неразвијене, и тада не остаје ништа друго него да се она убризга у мрежу капилара коштане сржи. Доскора је овакав начин био немогућ, јер су му стајале на путу извесне препреке, али је савремена медицина добила и ову битку.

Дуго су кости сматране само за архитектонски скелет те ла, за који су се занимали искључиво анатоми. Данас је наука дубоко зашла у животности костију. Лекари чак уверавају да значајни резултати до којих се дошло претстављају само прве кораке на путу даљих проналазака.

Водени коњ

На широкој, преширокој сибирској реци извадно је старац мрежу пуну рибе. Унук му је помагао.

Тако су они напунили чамац рибом и кренули лагано према обали. Старац весла, а унук управља, гледајући пажљиво преда се.

И види: плови им у сусрет неки чвораст пањ — као да је пањ и као да није — а на њему два велика, као у орла снажна, крила. Плови и громко фрчке.

Уплашио се унук и повикао: — Деда, деда! Тамо нешто плива и страшно фрчке.

Старац се окренуо, наднео руку над очи, гледао, гледао и рекао: — То плива звер.

Унук се још више уплашио: — Веслај, деда, јаче! Бежимо од ње! А деда неће, вели: — То је копнена звер, у води нам она ништа не може учинити. Ето ја ћу је одмах упрегнути у чамац. И потера чамац право на звер. Све ближе и ближе — унуку је сад већ јасно: није то пањ, већ велика грбоноса глава и на њој као крила широки рогови. Била је то глава старог ирваса с великим роговима. Ра-

стом је био већи од коња и снажнији, много снажнији од медведа.

Унук се још више уплашио. Дохватио је са два чамца трохране рибарске остве и пружио их деди:

— Узми, деда, остве и удари звер.

Старац није узео остве, већ два конопца. Један је натакао звери на десни рог, други на леви; привезао је тако животињу за чамац. Животиња је страшно фркала, увијала главом, очи јој се закрвавиле. А ништа није могла учинити: ноге јој се клате у води, до дана не могу до допри. Нема на шта да се ослони — а конопца не може да збаци.

Плива звер и вуче за собом чамац.

— Видиш, — рече старац — ето нам и коња. Сам нас вуче ка обали. А да сам оставама убио звер, ја и ти бисмо малаксали од умора док бисмо је до куће довукли.

И заиста: тешка је животиња, тежак је чамац са старцем и свом њиховом рибом.

Фрчке животиња, плива — жури се обали. А старац конопцима, као уздама, управља њом: потегне за једну — звер се окрене десно, за другу — лево. А унук се више не боји звери, него се радује што је у њих такав коњ у запрези.

Ишли тако, ишли старац и унук — ето већ је и обала близу, а на обали се види њихова колиба.

— Е, рече старац — дај сад остве, унуче. Време је да убијем животињу. Била нам је коњ, а сада ћемо од ње имати и меса.

А унук моли:

— Причекај, деда, хајде да се још мало провозамо. Не јездимо сваки дан на оваквим коњима.

Ишли су још. Старац је опет дохватио остве. Унук га је поново замолио:

— Не удри, деда, имаћеш кад. Биће у нас данас пробран ручак од ирвасовог меса. А пред ручак уживање је касати на воденом коњу.

А ево већ обале — руком да је дохватиш.

— Доста је забаве! — вели старац.

И хвата остве.

— Не, још не! Још мало да се провозамо!

Одједном је животиња дохватила ногама дно. У исти час израсли су из воде снажна шија, грбава леђа, јаки кукови. Дигао се стари ирвас у свој својој величини, одупро се ногама о песак, тргнуо...

Попуцала су оба конопца. А чамац свом снагом о стење — трас!

Старац и унук освестили су се у води до појаса.

Околу само плови комађе дрвета. И чапца нема.

И риба нема.

И ирвасово месо побегло у шуму.

БРАЗИЛИЈАНСКИ ОРАХ

До недавно, многи Бразилијанци нису знали да се укусан плод сличан ораху, који се не баш тако често појављивао у њиховим продавницама, зове бразилијански орах и да успева готово искључиво у њиховој домовини. Чак и данас милиони Бразилијанаца никад га нису окусили, нити чули за њега. Међутим, већ више од три стотине година — тачније речено од 1633 — товари бразилијанских ораха преносе се бродовима за Енглеску, Француску, Немачку, Холандију и Скандинавију. Тек у току Другог светског рата, кад су трговачки бродови морали бити употребљени за превоз ратног материјала и основних животних намирница, трговци бразилијанским орасима били су приморани да своју робу изнесу на — бразилијанско тржиште.

Бразилијански орах није орах у правом смислу речи, већ семе плода једног дрвета које расте крај река и већих потока у долини Амазоне. По величини, облику и дебелој спољној коштаном јусци, бразилијански орах много потсећа на кокосов. Један орах може да буде тежак до два килограма, а толико је тврда да преко њега може да пређе чак и најтежих кола а да га не сломи. Индијанци из долине Амазоне употребљавају његову јуску као посуђе.

Као каква стражарска кула, бразилијански орах надвије све остало растине амазонских дунгли. Његово стабло,

високо по десет метара, не рачва се све док не израсте изнад осталог дрвећа и тек онда шири своју крошњу. Обим стабла бразилијанског ораха често износи и по два метра. Због ширине и висине стабла, а нарочито због тога што се дрво грана тек при самом врху, човеку је готово немогуће да се на њега успне.

Бразилијански орах обично расте у групама од пет до десет стабала. Прве године младо дрво нарасте тридесет сантиметара, али зато за следеће четири достиже висину од шест и по метара. Цвет бразилијанског ораха има боју беле кафе. Да би се из њега развио плод, потребна је пуна година дана, тако да се на стаблу увек сустигну нови цветови и плодови прошлогодишњег цветања. Једно стабло донесе у једној сезони пола тоне плода. Кад се развије тврда, коштана јуска ораха, у њој се може наћи 12 до 25 семенки поређаних једна уз другу као кришке наранџи. Сваки тај плод има посебну коштану опну, тврду као јуска нашег ораха.

Ове орахе нико не бере. Кастанеирози, њихови скупљачи, који су сви одреда Индијанци, полазе у „бербу“ после јаких ветрова који дувају крајем године. За време „сезоне ветрова“ бразилијански ораси откидају се с грана и падају на земљу силином топовских граната. Кастанеирози се не усуђују да зађу у дунгу пре но што сезона ветрова прође, јер бразилијански орах може при паду да убије чак и одраслог човека. Међутим, то није једина опасност којој су скупљачи изложени. Реке крај којих расте бразилијански орах препуне су пирана, рибица-месождера, за које се с правом каже да су опасније од ајкула, а у мочварама све врви од јегуља, метар дугачких живих електричних централа, које својим електрицитетом могу да усрете човека. На обалама тих река, пак, вребају шест метара дугачке водене боа-змије, јагуари и анаконде. Ноћу, кад уморни кастанеирози легну на починак, из помрчине долећу слепи мишеви, названи вампири, и ако се успавани човек не пробуди од хладног, голицаваг осећаја у удовима може му се догодити да изгуби толико крви да више никад не устане. Догађало се да кастанеирози срећно преброде све те опасности и да заврше на тај начин што им какав, на грамама заостали, бразилијански орах падне на главу. Па ипак, крајем сваке године, они одлазе у амазонске дунгле да скупљају орахе јер је за многе од њих то једина прилика да нешто зараде.

Поред тога што га употребљавају као храну, домородима-Индијанцима бразилијански орах служи за добијање уља за кување и осветљавање. Мада се „дивљи уљани плод“ извози у Европу више од три стотине година, ботаничарима још није успело да бразилијански орах одомаће у западној хемисфери. Неки стручњаци сматрају да највећу заслугу за одржавање и ширење шума бразилијанског ораха имају амазонски вечери звани „котија“. Ова мала животиња скупља опале орахе и закопава их по читавој дунгли, осигуравајући тиме подмладак бразилијанском ораху.

Мрави зауставили саобраћај

Недавно је у Лос Анђелосу и околним морао бити заустављен сваки саобраћај, јер су аутоматски светлосни сигнали на раскрсницама престали да раде. Електричарима градског саобраћајног предузећа дуго је требало да открију узрок, заправо узрочнике, ове незгоде. Аутоматске светлосне сигнале оштетили су велики црвени мрави.

Ови мрави, који се крећу у колонама од неколико хиљада, успели су да на разним тачкама града продру у контролне електричне кутије закопане у близини сваког сигнала и да изгризу пластични изолациони слој са жица. Занимљиво је да мрави нису дирали жице изоловане гумом. Поред тога, они нису ни дирнули „мртве“ жице, то јест оне кроз које не тече електрична струја.

WALT DISNEY'S

ЛЕГЕНДЕ О ДЕВИ КРОКЕТУ

СПАСЕНИ ПРАВИМ МУДОМ, ДЕВИ И ЊЕГОВА ДВА ПРАТИОЦА СТИГЛИ СУ НАЈЗАД НА ДРУГУ ОБАЛУ ЦРВЕНЕ РЕКЕ ...

ОБЛАЖИЛА СЕ, АЛИ НЕ СА МАЛО УДА ОПЕТ БИТИ КАО НОВА.

ТЕ НОЋИ... ТИРЗА ЈЕ ЗАСПАЛА, ДЕВИ! ВРЕМЕ ЈЕ ДА СЕ И ТИ МАЛО ОДМОРИШ!

НЕ ШОРНИ! ПРИЛЕРНИ ПРВО ТИ, А ЈА ЋУ ЧУВАТИ СТРАЖУ!

ЈЕДАН ЧАС КАСНИЈЕ... ЗВУК СЛОМЉЕНЕ ГРАНИЦЕ... ЗВЕР ИЛИ ИНДИЈАНАЦ?

КОМАНЦИ! ХОЋЕ ДА МЕ ОДМАМИ ОД ЛОГОРА... ДА БИ СЕ ОБИШАВШИ ГА У ЛУЉУ, ВРАТИО И...

ЈУТРО... ДОВРАГА, ДЕВИ! НИЈЕ ТРЕБАЛО ДА МЕ ПУСТИШ ДА ПРЕСПАВАМ ЦЕЛУ НОЋ... ААА!

МЛАДИ ТРЕБА ДОСТА ДА СПАВАЈУ, ШОРНИ! ПОРЕД ТОГА, ПРЕД ТОБОМ И ТИРЗОМ ЈЕ ДУГ ПУТ!

ШОРНИ И ЈА ОДЛАЗИМО? ДА ШОРНИ НЕ ВАС ОТПРАТИТИ ДО ТВРЂАВЕ „НАДА“, ГДЕ ЋЕТЕ БИТИ У СИГУРНОСТИ!

АЛИ, ДЕВИ, ШТА ТИ НАМЕРАВАШ?

ДА ОСТАНЕМ ИЗМЕЂУ ВАС И КОМАНЧА КОЈИ СЕ ШУЊАЈУ СВАДА ПО ОКОЛИНИ!

НАСТАВЉА СЕ

КРОЗ ЖИВОТ И ШКОЛУ

Гаталице и брзалице

Гаталице и брзалице су народне умотворине којима се народ у стара времена забављао, јер тада није било позоришта, биоскопа или неких других места за заједничко забављање. То су били занимљиви састанци, а гатаоци и слушаоци у целини су давали утисак веселог и веома расположеног друштва, које је знало да се забавља и до дубоко у ноћ седећи зими крај распламсале ватре. Разуме се, уз то се јело и пило, а и понешто помагало домаћину. Овде ћемо донети једну гаталицу и неколико брзалица:

Од тридесет и две лубенице нема но једна

Разболео се некакав бег, па му на ум паде да једе лубенице. Због тога пошаље сина на базар да је купи. На доласку му он рече: „Мени је потребна само једна лубеница, али ти мораш купити толико колико мораш дати цариницима који стоје на шестора градска врата, а да мени само једну донесеш“. Син га упита: „По колико узимају цариници ца-

рине?“ — „Сви редом узимају по половину од лубеница колико их год буде“, одговори отац. — Пита се: колико је син морао да купи лубеница да би једну донео својој оцу

Брзалице

Брзалица има доста, али ћемо овде навести неколико примера.

Сврака свраку прескакала, свака сврака скака на два крака.

Кнеже, витеже, кад те видеше Развеселише ли ти се?

Петар плете плот Са три прута, по три пута. Брзо плети, Петре, плот. Са три прута, по три пута.

Туре буре ваља Була Туре кара Да буре не ваља Јер се буре каља.

Црн јарац црн брсти трн.

Пита Петар Павла: „Пошто, Павле, пар патака?“

ШТА ЈЕ ЧУГА?

Чуга је дрвеће кога има четрнаест врста. Оно расте у умереној зони Северне Америке и Азије. У Европи се гаји више врста чуге по парковима, а добро успева на свежим местима и на добром земљишту.

Канадска чуга може да буде висока до 20 метара. Крошња јој је широка, гране водоравне, а граничне висе. Кора је смеђе боје, а кад дрво остари онда кора јаче испуца. Канад-

ска чуга добро успева у пределима букве, на добром земљишту. Расте доста брзо. Њено дрво нема смоле, лако је, мекано и трајније је него чамово.

Калифорниска чуга има уску и високу крошњу, кратке и водоравне гране, а расте у приморском пределу западног дела Северне Америке. Док је млада, јако јој штете ветар и мраз.

Јапанска чуга има широку крошњу, дуге гране и обешене граничне.

ФЕРЕРСКА ОСТРВА

Ферерска Острва су група острва чија површина износи око 1.400 квадратних километара. Она се налазе између Енглеске и Исланда, у Атлантском Океану. Обилују фјордовима и мореузима. Клима је влажна, ток река кратак, предели голи, а на њима живи велик број морских птица. Становници ових острва су Ферерци, који су се доселили из Норвешке у IX веку. Баве се сточарством, ри боловом и вађењем тресета.

ШТА ЈЕ РЕЦИТАЦИЈА?

Рецитацијом се у старом Риму називало читање дела пре његовог објављивања. Данас је то читање или изговарање напамет песама или неког драмског фрагмента по принципима ритма. Поред појединачних, постоје и хорске рецитације.

СТАРО ОРУЖЈЕ

Јатаган

Јатаган је назив за једну нарочиту врсту дугог кривоножа који има оштрицу на унутрашњој страни кривине сечива. Порекло овога оружја везује се за Исток, и то за предњу Индију, мада су ножеви оваког облика налажени и у преисториским гробовима код нас.

Сечиво јатагана ковало се од најфинијег челика. Према издржљивости сечива и бриткости оштрице одређивао се квалитет јатагана. Дobar јатаган могао је да пресече влажну марилицу, тако да изгледа да је пререзана макама. Њиме су се могле пресечи и гвоздене вериге над ватром. Дужина сечива износила је од 50 до 70 сантиметара.

Готово на сваком сечиву јатагана налази се исписано златном или сребрном жицом на турском језику име власника и мајстора који га је израдио, каткад година ковања и натписи из Корана или какви други, углавном заштитног карактера.

Погодност јатагана за руковање долазила је од облика дршка. Он је био рачваст и при врху проширен, попут уха, ради заштите руке. Прављен је од животињске кости, слононач, рога, дрвета или сребра, већ према жељи мајстора или наручиоца. Метални део који спаја оба дела дршка готово увек је богато украшен коралима, црвеним или зеленим камењем, испреплетаном танком сребрном жицом у облику разних шара или гравираним орнаментиком. Судећи по његовом спољном изгледу, тешко је уочити да ово мало уметничко остварење претставља тако опасно оружје.

Турски назив овог дугог ножа значи оружје које се носи за појасом, као да лежи. Заиста, јатаган се носио у нарочитим појасевима за оружје, званим „бенслах“, поред пиштоља. Од XVII века на Истоку јатаган постаје нераздвајан пратилац сваког човека.

Наши народи су упознали јатаган преко Турака. Он узбав постаје врло омњен и чак улази у саставни део народне ношње наших брђана. Нарочито се много употребљавао у Црној Гори. С јатаганима су тамо вођени најжешћи окршаји с Турцима.

Јатаган се као хладно оружје употребљавао у расутом строју за одбрану, као и при јуришу. Служио је за бод и за сечу. И мегдани су се делили јатаганима. Страшно дејство које је јатаган имао у борби описано је и у народној песми.

Заједно с јатаганом Турци су донели у наше крајеве и начин његове израде. Првобитно су ножари код нас израђивали јатагане за потребе турске војске у новоосвојеним крајевима, а доцније и за становништво. Јатагани су од XVI до краја XIX века прављени у Фочи, Сарајеву, Травнику, Котору, Рису, Херцеговину, Ужину, Призрену и Скопљу. Најпознатији су били фочански, који су по квалитету употребљивани чак и са чувеним цариградским јатаганима.

Лорна

ТУНДРА И ТАЈГА

Када се поведе реч о Северном Полу и пределима око њега, обично и прво искрсну нам слике једне бескрајне ледене пустиње у којој се налазе санте, бели медведи, фоке, поларни пси, моржеви, Ескимски итд. Тако и јесте углавном у оном леденом царству, али у копненом појасу који се шири око Пола и који делимично захвата пределе крајњег севера Европе, Азије и Америке није баш све тако. Лик копна, биља и животиња сасвим је другачији него у царству леда. Тамо се налазе тундре и тајге, о којима ће овде бити речи.

Тундра и тајга су предели који се проширују у високим географским ширинама, а покривени су специјалним растњем и настањени посебним животињским светом.

Тундра није свуда једнолична, већ је има више врста. Тако се арктичком тундром назива она у којој због жестоке зиме могу да расту само маховине и лишјајеви. Права тундра одликује се ниским грмовима, брезама и врбама, али има доста и лишјајева и маховина. Шумска тундра одликује се црногоричним дрвем. У европској области појас тундре је мали, али је у Азији широк, нарочито у североисточном делу. Над свим овим облицима тундре влада поларна клима. Земљиште је тамо залеђено већ на једном метру дубине, а површина је обраста различитим биљем. У неким деловима тундре има и мочвара.

У тундри су углавном заступљене ове животиње: хермелин, леминг, мошус, ирвас, поларна лисица, поларни зец итд. Хермелин је нешто већи од лисице. Лети је озго загаситокестењасте боје, а оздо беле. Кад наступи зима, хермелин постаје

потпуно бео, сем врха репа који је црн. Његово крзно је на великој цени. У лов иде ноћу, а може да пуже уз дрво и да плива по води. Леминг је врста миша. Пре него што дође зима, он се сели у огромним поворкама у топлије пределе. Мошус је мала животиња. Мужјак има јако развијене очњаче, који стрче из уста, а на трбуху жлезду која лучи мирисљаву супстанцу, такозвани мошус. Ирвас, врста северног јелена, има лети кратку и загаситу длаку, која је зими дужа и светла. И мужјак и женка имају рога. При ходу ирвасове ноге не пропадају у снег и меку земљу, јер му палци захватају већу површину. Храни се биљем које нишчепрка испод снега. Он је

и домаћа животиња. Становници тих крајева од његове коже праве шаторе, одело и обућу. Његово месо, млеко и крв служе им као храна, а језик и срж из костију права су послатица. Од ирвасових жила праве конач за шивење, од дрва ужад

за везивање, а од костију и рогова праве остве, удице и друге рибарске алатке. Занимљиво је да домороци једу чак и несварено биље нађено у бурагу удвољеног ирваса. Поларна лисица је, исто као и наша домаћа лисица, лукава и опрезна. Хвата птице јурећи за њима по снегу или као видра зарони у воду. Ако јако огладни, онда напушта копно и иде дуго леденом пустињом, тражећи отворе у леду да би ту уловила коју рибу. Крзно јој је лети плаво-сиво, а зими потпуно бело. Њу не дове пушком, да јој не би оштетили крзно, већ кљусима. Поларни зец има лети суру длаку попрскану белим тачкицама, док је зими потпуно бео. Храни се кором и пулољцима закрљалог биља.

Јужно од овог царства тундре почиње тајга, у којој се налазе, по мишљењу стручњака, највеће шуме на свету. Уствари, то су праве прашуме, које по својим лепотама и ужасима не узмичу иза дунгли у Африци или области Амазоне. Кретање кроз ове шуме је веома тешко и скопчано с великим опасностима, а нарочито лети, кад се земљиште криви и кад се појаве муве и комарци. Ширина тајге цени се на 1.000 до 2.500 километара.

— Ко није био у Урману, тај не зна шта је страх, — кажу Сибирици, а Урман је код њих назив за најнепроходнији део тајге.

Није био редак случај, а нарочито у прошлости, да су у тим бескрајним шумама заувек нестале читаве групе ловаца. Зиме у тајги могу да буду страховито оштре. Дрвеће које тамо расте углавном је заступљено боровима, јелама, кедровима, а мање брезама, јасикама и јохама. У овим бескрајним шумама налазе се и чистине у облику великих пашњака и ливада, али има и мочвара и тресетишта, особито у европском појасу и западном Сибиру. Некад је у тајги било много медведа и рисова, али су током столећа ловци и индустријске ловачке експедиције утаманили доста ових звери. Данас су главне животиње тајге: веверица, зец и лисица. У пролеће набујају реке и између њих нестаје вододелница, које преплави вода, па домороци плове чамцима из једне у другу реку.

У пределима тундре и тајге, поред Ескимата, живе још и Самоједи, Ненци, Бурјати, Јакути и друга племена, као и изван број досељеника, које привлаче богатства ових крајева. Ови предели су богати и рудами: угљем, златом, оловом, цинком, нафтом, бакром итд.

РУЧНИ «РЕНТГЕН»

Последње новорођенче атомског века за сада је апарат за дубока снимања, сличан рентгену. У апарату се налази зрно радиоактивног талијума, које није веће од зрна пшенице, а није му потребна ни струја ни мрачна

комора да би дало жељену слику. За свега десет минута добијамо сасвим чисту фотографију неког унутрашњег дела човечјег тела. Захваљујући томе што се апаратом лако рукује, он се може без тешкоће однећи на место несреће, па макар се она догодила у неприступачним пределима. Апаратом се брзо откривају дубоко скривене повреде или страна тела, тако да се лечење може приступити благовремено, уместо да се болесник транспортује у болницу, услед чега често наступају компликације пре него што се утврди врста обољења. Нови апарат биће од велике користи приликом указивања помоћи на високим планинама.

СЕЗАМЕ, ОТВОРИ СЕ — У САВРЕМЕНОЈ ВЕРЗИЈИ

Пиштаљка са специјалним ултра-звучним служи за отварање улазних врата париске „Микротек“. Одлика ове необичне звиздалке је у томе што не испушта глас, а ствара 22.000 вибрација у секунди, које покрену нарочиту нараву за отварање врата.

МАЛЕ ЗАНИМЛИВОСТИ

НАЈНИЖА ПОШТА НА СВЕТУ

Пошта на најнижој тачки земљине кугле — 400 метара испод морског нивоа — налази се у Негеву, у Палестини. Она је намењена радницима који су запослени у рудницима калијума и бакра у околини Содоме.

ДОВОЉНО ЛЕДА ЗА ЦЕО СВЕТ

На Гренланду се налази довољно леда да би се том количином могао обвити цео свет покривачем дебелим нешто преко пола метра.

ОТКРИВЕНА РЕМБРАНТОВА СЛИКА

Једно дело славног Рембранта откривено је у музеју у Ту-

ру, у Француској. Сliku „Бекство у Египат“ музеј је 1950 године добио на поклон и све до сад сматрало се да је она рад неког непознатог сликара, Рембрантовог савременика. Међутим, шеф одељења слика у Лувру, Гулина, открио је на слици слова Р и Х, којима је Рембрант обележавао своја платна, и датум 1625. Уметник је, дакле, имао 18 година кад је радио ову слику. Слика је на дрвету, величине 26 x 24 сантиметра.

НАРОД НА БИЦИКЛИМА

У Холандији има пет милиона бицикла, што значи да сваком другом Холанђанину бицикл служи као превозно средство. Годишња производња бицикла у Холандији износи преко 500.000 комада, што је око 40 одсто више него пре рата.

ЈЕЗЕРО АВЕРНО

Аверно на грчком значи „без птица“, јер су стари народи веровали да на том језеру угину све птице чим долете, због отровних гасова. То је мало округло кратерско језеро, које у пречнику има три километра, а дубоко је 65 метара. Налази се на северозападу од Напуља. По Хомеру и Вергилију, тамо се налазио улаз у подземни свет.

ПОЛА МИЛИОНА ЗА ПОШТАНСКУ МАРКУ

Једну шпанску марку с ликом Изабеле II, која је штампана наопако, а емитована 1868 године, један колекционар из Лондона купио је за 525.000 франака. Осим овог, постоје још свега два примерка овакве марке.

НЕ БОЈЕ СЕ НИ ЛАВА

Афрички дивљи пси толико су жестоки и ватрени да претстављају опасност чак и за саме лавове. Они се крећу у добром дисциплинованом чопору од по двадесет и више животиња. И поред тога што не напада човека, афрички дивљег пса готово је немогуће укротити.

После јесењих киша Багворти је био набујао. Ни дебела батина није помогла Цону да се пребаци преко водопада, па је морао да нађе неки други пролаз до тајног склоништа Дуна.

Два стражара седела су у шуми и разговарала. Цон им се полако привукао и видео да се они свађају. Један од њих угаси фењер и пође кроз шуму, гуњајући неке неразумљиве речи.

На прстима, по густом мраку, Цон је опрезно ишао за стражаром. Пут је водио кроз село. Стражар је био пијан и није приметио Цона, који га је на извесној удаљености пратио.

У саму зору стражар је стигао до кућа у којима су разбојници становали. Чим је он ушао, Цон је тихо закуцао на прозор једне друге куће, на коме се одмах појавила Лорна.

ЛЕГЕНДА и СТВАРНОСТ о сиренама

Ко није чуо или прочитао бар једну причу о сиренама, чудним морским створењима, које својом дивном песмом маме рибаре и морнаре и одвлаче их у морске дубине из којих нема повратка. Те приче, производ маште још народа Старог века, поткрепљивали су касније својим казивањима многи морепловци. Сведочанства оних који тврде да су видели сирене иду све до данашњих дана.

Један од првих подробних описа сусрета са сиреном дали су два француска морнара и четири принца који су 23 маја 1671 године пловили у близини острва Мартиника. Изненада је из воде изронила огромна прилика с лицем и попрсјем младе жене и издуженим доњим делом тела, који се завршавао рибљим репом.

Неколико година касније, морнари с једног британског брода причали су да су у водама Гренланде ухватили морско створење које од главе до појаса доста потсећа на човека, док је од појаса наниже његово тело покривено сребрним крљуштима.

Богато обојена маштом је прича морнара са брода „Мари Гарс“, који су наводно, августа 1820 године, недалеко од Нове Земље видели „морског човека“. То необично створење дуго је кружило око брода, па се чак у једном тренутку успузило на палубу и дуго посматрало морнаре, као да је желео да им нешто каже. Тада су они приметили да је то уствари жена, с горњим делом тела необичне лепоте.

Око 1731 године ухваћен је недалеко од Нише један морски пас у чијој је утроби нађена рука која је потсећала на човеку, с том разликом што је између њених прстију била запета кожница. Сви су тврдили да је у питању рука сирене коју је ова морска немањ прогутала.

Врхунац ове приче о сиренама претставља извештај холандског морепловца Бејкера, с почетка XVIII века. Док се налазио на Црвеном Мору, недалеко од обале, на палубу брода је неочекивано искочио „морски човек“. Његово тело било је покривено крљуштима, а руке су му личиле на рибља пераја. За разлику од своје „собраће“, овај је умео да говори, па је испричао морнарима како се утопио приликом једног брододрома пре осам година, па отада живи у мору. Рекавши то, „морски човек“ је скочио у море и зачас се изгубио у таласима.

Највећи број прича о сиренама долази из источног Средоземља и области око Црвеног Мора. Наравно, озбиљнији морепловци и научници никад нису веровали у легенду о „жени-риби“, која се помиње још у митологији, али је многе од њих заинтересовала упорност с којом се понављају сведочанства о овом необичном морском створењу. Изношене су разне претпоставке, али ниједна није могла да пружи разјашњење ове чудне појаве.

Једног дана француски новинар Албер Бакаш пошао је на рибарење, заједно с професионалним рибарима Шарибом, Мохамедом и Шадлијем, иза сте новитог острва Ом Гамаа, у Црвеном Мору. Кад су стигли наомак острва Гефатина, Мохамед је, изненађен, узвикнуо: — Погледај, Шарибел! Жена у води држи бебу у наручју!

Сви су погледали ка лагуни и на лицима свих оцртало се запрепашћење. Највише је био

сиренама које одвлаче морнаре у дубине мора и отуда их више не пуштају.

Пошто новинар није хтео да верује у оно што је видео, рибари су стали да му ређају приче о овим чудним морским створењима. Наравно, он им ни-

је веровао, али је ипак верно забележио сваку њихову реч, убеђен да се из легенди о сиренама нешто крије. Желео је по сваку цену да расветли ову тајну.

Пошто је прикупно обимну документацију о изгледу „сирене“, према причама оних који су је „видели“, Бакаш је отишао код познатог професора хидробиологије у Ургади, доктора Х. Гохара. Кад му је изнео овај случај, професор није био много изненађен. Рекао је да се и сам већ дуже времена бави проучавањем тајне „сирене“ и да му не би било тешко да објасни шта је његов

посетилац видео прошлог лета у Црвеном Мору. Тада је др Гохар запрепашћењем новинару показао један скелет који је необично потсећао на људски костур, само што се завршавао рибљим репом. То је био костур врло ретке рибе ламантена, која је у Средоземном Мору први пут примећена 1833 године. После овог открића, које припада немачком зоологу Едварду Рифелу, ламантена више нико није видео за наредних сто година, па се мислило да је та рибља врста изумрла. Тек 1942 године зоолози из поморске станице у Ургади нашли су у песку крај обале Црвеног Мора костур једног морског сисара с разбијеном лобањом који је необично потсећао на приче о сиренама. Костур је био стар свега неколико година, што је јасно говорило да у Црвеном Мору још има ламантена. Но, трагања су остала узалудна све до дана кад је француски новинар видео „сирену“ у Црвеном Мору. У међувремену, стигле су вести да је ухваћено неколико ламантена у индо-аустралијском архипелагу.

Ламантен је риба дугачка око три метра, која рађа само по једно младунче, велико око метар. Женка има две добро изражене дојке и своје младунче храни на тај начин што се усправи изнад воде и помоћу пераја држи га на грудима, савим слично жени. За све време дојења глава мајке и младунчета остају изван воде. Сличност с људским бићем је некипут толико велика да није чудо што су поморци и путници у далеким земљама, занети егзотичним пределима и необичним доживљајима, падали у грешку и били готови да се закупу да су видели „рибу-девојку“.

После свог доживљаја с рибарима, француски новинар се прикључио једној групи зоолога која је отишла да трага за живим примерцима ламантена. После 27 месеци узалудног крстарења по мору, упорним научницима пошло је за руком да ухвате једну „сирену“. То је био мужјак, дугачак 198 сантиметара и тежак 165 килограма.

Тако је најзад тајна „сирене“ разјашњена.

ОДАКЛЕ СУ ДОШЛЕ?

Недавно је киша претворила у језеро један војни аеродром у Калифорнији. То није никада нарочито чудило, јер се овакви случајеви догађају готово редовно сваких неколико година. Но, сви су били изненађени кад су после две недеље у новонасталим језеру примећена жива бића дуга пет до седам сантиметара. Површно поређење с једном сликом у енциклопедији наводило је на закључак да су у питању трилобити, жива бића која су нестала још пре 200 милиона година. Штампали су ово, савим природно, претворила у сензацију.

Одмах за новинарима, на језеру су похрлили природњаци, да би видели каква су то жива бића и како су тамо доспела. Утврдили су да то нису трилобити, мада извесна сличност постоји, већ апус лонгикаудатус, из групе бранхипода, једна врло примитивна врста стеноваика стајањих вода.

Поставило се питање: како су те животињце, којима је вода природна средина, могле да издрже тако дуго без во-

де? Одговор су дала њихова такзована зимска јаја. Она су у стању да издрже сушу и велике температурне разлике, док су, напротив, летња јаја врло кратког века. Кад после јаких киша или топлења снега настане већа бара или језерце, из зимских јаја излазе мла-

ди чак и после неколико година. Они пролазе кроз многе фазе развика док не достигну зрелост. Број међуболика понекад је веома велик, по 15 до 16. Међутим, све то траје само две недеље, под условом да је температура повољна.

Забележено је да су у Афри-

ци оваква зимска јаја дала младе пуних петнаест година пошто су излежена. Колико је времена протекло у овом случају у Калифорнији не зна се, јер јаја се некад преносе с места на место уз помоћ инсеката, птица и, кад је као овде у питању аеродром, помоћу авионских точкова.

Пошто су се за кратко време апуси у језеру намножили у невероватно великом броју, населиле су се на њему дивље патке и друге барске птице, које су ту нашле идеалан извор хране. Тако је једна провала облака потпуно изменила изглед читавог краја.

ЧИЧЕРОНЕ

Чичероне је италијански назив за људе који воде странце по свом граду и показују им његове знаменитости. Име потиче због пословичне речитости ових људи. Назив чичероне употребљава се и за наслоне водича кроз уметничке слике.

ИЗ НАШЕ ПРОШЛОСТИ

Школе, ђаци и наставници у Србији пре осамдесет година

Према попису из 1877, у Србији је било 619 мушких и 82 женске основне школе, дакле у свему 701 основна школа. У женским школама наставу су изводиле учитељице, али је и по мушким школама било 80 учитељица. У то време у Србији је било 639 учитеља и 162 учитељице.

Тадања Србија имала је 1.300.000 становника, па је на 1855 житеља долазила једна школа. Све су школе биле дјавне. Од средњих и највиших постојале су: једна богословија, у Београду; две велике гимназије (по седам разреда), у Београду и Крагујевцу; девет нижих гимназија (по четири разреда), и то: две у Београду, а по једна у Ваљеву, Јагодини, Крушевцу, Шапцу, Пожаревцу, Ужичу и Неготину. У Београду је постојала једна велика реалка, а шест гимназиских реалки налазило се у Алексинцу, Зајечару, Књажевцу, Лозници, Смедереву и Чачку. У Београду је постојала једна учитељска школа, затим једна виша девојачка школа и једна велика школа (као универзитет) с три факултета, а у Пожаревцу једна земљоделско-шумарска школа.

Први књижевни рад Јакова Игњатовића

Први књижевни рад Јакова Игњатовића објављен је 1838 године. Тада је Јаша био у четрнаестој години (рођен је 1824). То је била једна ода Сими Милутиновићу-Сарајлији, који је у то време боравио у стану Јашиног брата и тјатора Сими Игњатовића, бележника будимске вароши, Сарајлија је Јашу јако заволео, побратимио се с њим као с дететом и водио га код својих пријатеља и у редакцију. У листу „Даница“ за 1860 годину, у животопису Симину, Игњатовић каже: „Једанпут сам га са једном рђавом одом у „Народном листу“ изненадио: то му је неопиано било мило и дуго је ту оду у џепу носно“. Та песма, по ондашњем новом правопису, изгледала је овако:

„Јакова Игњатовића, (тринаестолетног једног Српчета) стихови.

Здрав ми био Симо Сарајевче!
Здрав ми био познани Јуначко!
Јунак јеси те не само мишћом,
Него свачим човек чим мож' бити — И
Докле нећ се са стихови банит?
И њих ради борит за првенство:
Омио с' дива у Виргил се клоии,
Слушајући твоје миле песме,
Па Хорана оћеш одклонити?
И код Срба име му смалити?
Да пребива гди ни сенке нема?
То је много те је и сувише:
Већ од тебе, ал' ни чуло није:
Шта мож' дати и божества искра
То се знале, и знало се вазда,
Ал' то теби јоште није доста,
Већ ти зовеш и Јовиша самог
И Глориди капитолску вилу,
И они ти ништа не одричу —
Та ти једнаш силама божества
Шта човеку једва је могуће!
Нег' остави штогод и на страну
Нама свима а Србачињима
Да видимо путе Хеликону,
К Хеликону а и самој Темпи:
Та да гледе а и сами божи
Са Олимпа нека похитају,
Што беремо руже и бојишке
И све друго по избору цвеће.

Заиста лепо за село...

Родољубиве Каменичанке скупиле су недавно (вест из 1878 године) шездесет форината и леп број ствари потребних рањеницима и сиротињи у Црној Гори, што је већ отпразљено у Црну Гору. О празницима је по овој вредној општини ношен на исту цел један тас у који је пало такође више од 50 форината, Сада се спремају те вредне Српкиње да приреде и једну забаву у корист рањеника. На ову родољубиву ревност могла би се угледати и многа већа наша места. Није протекло дуго времена и објављено је да је забава била одржана. Тада је писало: „Забава је била весела и донела више од 200 форинти чистог прихода. Заиста лепо за село као што је Каменица“.

Прва метеоролошка станица у Србији

У пролеће 1887 године основана је метеоролошка станица у Београду, на Врачару. Ово је прва метеоролошка станица у Србији, а први њен руководилац био је Милан Неделковић, професор Велике школе.

Збој несјособносии и немарносии

У београдским новинама из 1887 године објављена је вест да је министар просвете разрешио дужности редакциони одбор за државно издање Вукових дела, пошто је тај одбор код прве књиге показао неспособност и немарност. Због тога је образован нов одбор, у који су ушли: Јован Бошковић, професор и ректор Велике школе, као претседник, а као чланови: Андра Николић, Живко Поповић и Пера Ђорђевић, професори гимназије.

Дун

Тихим гласом Лорна му је рекла: „Морам по- бећи. Погледај, на оном дрвету сада има седам гнезда. Ако ми запрети опасност, Гвини ће скинути три гнезда и то ће бити знак да дођеш.

Сав радостан, Цон се вратио у своје село. Но, свако јутро прикрадао се Лорниној кући и гледао колико је гнезда на дрвету. Једног дана приметио је Сквирца Мармуда с Дунима.

Разбојници су говорили да треба убити краљевог изасланика Јеремију Стиклеса. Сквир је додао: „Опасан је и онај Цон. Ишао је у Вестминстер, врховном судији, да нас опања.

Чим је ово чуо, Цон је пожурио на друм. Туда је баш пролазио Јеремија Стиклес. Цон га је зауставио и испричао му шта су разбојници говорили с Мармудом у шуми. (Наставиће се)

Срећна земља — Шаман довољно

Три војника Александра Великог, три добра друга, истовремено су се оженили трима лепим Персијанкама. Жене су пратиле своје мужеве док се војска великог македонског војсковође задржавала око реке Оксус. Но, кад је Александар кренуо на југ и стигао у долину Хунза, војници су се одлучили да напусте свог војсковођу и да се ту настане. Три дезертера из победничке армије Александра Великог и три лепе Персијанке били су први становници долине Хунза и оснивачи племена које данас тамо живи. Тако бар каже једна стара хунзукудска легенда. Научници не верују у ту легенду, али признају да нису у стању да

реке, дуга је око 160 километара, а на неким местима није широка ни километар. Свуда наоколо дику се високе планине, тако да је читава покрајина готово отсечена од осталог света. Хунзукути можда баш због тога и воле толико своје планине, јер им оне омогућавају да у својој долини воде миран живот. У Хунзи се не зна за банке, зајмодавце и интерес. Затвора нема, јер нема ни преступника. Полиције и војске такође нема. Локална трговина обавља се углавном тра-

Мисгар, прво насеље на које се нађе кад се пређе авганистанска граница, има педесетак каменних кућа начичканих дуж планинске реке која се улива у Хунзу. Изнад свих њих, подигнута на самој ивици једне камене литице, налази су "кућа за госте". Иако у Хунзу странци ретко долазе, њене одаје увек су спремне да дочекају сваког путника. Свако насеље у Хунзи има своју "кућу за госте", која је обично подигнута на месту које путнику пружа најлепши видик. "Наша земља је наш дом и због тога сваки путник који дође у Хунзу наш је гост" — објашњавају Хунзукути овај свој лепо обичај.

Балтит је главни град покрајине и седиште раде, који има титулу мир. Да би се из Мисгара стигло у Балтит, треба прећи "најопаснији пут на свету" — како Хунзукути с поносом називају главну саобраћајну артерију своје земље. Путници који су прошли тим путем тврде да Хунзукути не претерују кад га називају најопаснијим. Вековима је тај пут био главна и једина веза између Кашгара, у Синџангу, и Кашмира, Каравани неустрашивих кинеских трговаца пролазили су тим путем да би однели у Индију свилу, чај и перцелан и враћали се у Кину с товарима зачина, злата, драгог камења и слоноваче. Једно једино путовање могло је да им донесе читаво богатство, али зато многи од њих никад више нису угледали своју родну земљу. Јер, пут кроз Хунзу био је "најопаснији на свету" и пре много векова. Наиме, пут из Мисгара за Балтит води једним природним уском у планинској литици. Тај усек, који је на неким местима и по 800 метара изнад долине, постаје све ужи и ужи и онда наједном ишчезава, да би се после неколико метара опет појавио. Како премостити то растојање?

У планинској литици обично се нађе каква пукотина и у њу Хунзукути углављују читав низ плоснатих каменних плоча. На тај први слој полаже се нов ред плоча, али тако да њихова спољна ивица штрич нешто више над амбисом. Тако се један ред слаже на други, а између њих уздужно се стављају јаке гране. Најзад, добије

се пут, заправо путељак, широк од 40 до 70 сантиметара. Те делове пута, који потсећају на нестабилне балконе, Хунзукути називају "рафик". Кад додином зафијуче ветар, "рафици" подрхтавају, извијају се, пуцају, ломе. Колико је само каравана планинска бора захваћена на овом путу и колико их, заједно с рафицима, сручила у амбис!

Покрајина Хунза није сиромашна, али се не би могло рећи ни да је богата. "Ми смо срећна земља која има таман

толико колико јој је довољно", кажу Хунзукути. "Имамо толико да живимо задовољни и немамо ничег на што би се који други народ полакомио". Пре неколико година била је у долини Хунза откривена златна жица. Хунзукути су са олакшањем одахнули кад се показало да та жица није довољно богата да би се копање злата исплатило. Хунза је и даље остала "срећна земља — таман довољно".

објасне порекло Хунзукута, који се својим изгледом потпуно разликују од свих осталих околних народа и племена.

Долина Хунза, која припада Пакистану, лежи готово на самој кинеској граници, Авганистан и Совјетски Савез такође су јој веома близу, а исто тако и Кашмир. Али, Хунзукути не личе ни на једног од својих суседа: виши су чак и од Авганистанаца, имају светлију боју коже но што је обично, имају Монголи, нос им је прав и јак, а очи им нису косе. Њихов језик — бурушаски — који не припада ниједној познатој језичкој групи и нема своје писмо, спада међу најсложеније језике: има око 30 разних облика множине и четири рода.

Покрајина Хунза, која обухвата само долину истоимене

пом, тако да у оптицају има веома мало новца. Земља, које нема много, не може ни да се прода ни да се купи, јер мора да остане у породици. Ако поплава сруши човеку кућу, његови суседи ће му помоћи да сазида нову. Ако му коњ падне са стрмог пута у провалију, сваки од суседа који их има више позајмиће му другог и неће очекивати да му га врати све док овај не буде у могућности да набави новог.

У читавој Хунзи има снега један лекар, па и он није препотерен послом. Додуше, у ову малу земљу често долазе лекари из читавог света, али не да лече њене становнике, већ да нађу одговор на питање: због чега у Хунзи готово нема болести. По тврђењу неких индских медицинских стручњака, становници Хунзе уопште не знају за чир у желуцу, рак и обољења органа за варење.

Како настаје лед у поларним областима

Лед који плови поларним морима настаје на води и на копну. На води се ствара кад је мирно време и кад је температура нижа од тачке мржњења. Кристали леда образују танке плоче, које се међусобно заледе у облику санте округла облика. Ове санте постепено се множе, све док се цела површина мора, докле се турбином може сагледати с врха бродског јарбола, не претвори у један бели мозаик. Ако хладноћа потраје, онда се овај "млади лед" претвара у огромне ледене плоче, које у заливама, теснацима и каналима могу бити дебеле и по 3 до 5 метара. Ветар и морске струје ломе овај лед и стварају санте. Прва олуја или јаки ветар доводе до сударања и надјавивања санти, а то је праћено буком која се чује и по више миља далеко. На овај начин настаје такозвани "напаковани лед".

У исто време, и копно учествује у овом домљењу леда на мору. Познато је да је Антарктик покривен дебелим наслагама леда, који је настао од снега који тамо често пада. Наслаге су на пространим површинама дебеле по неколико стотина метара. Ове наслаге, због своје велике тежине, клизе по нагнутом земљишту ка ивици копна, где се ломе у мале и велике плоче разне дебљине.

"Напаковани лед" и обичне санте опкољавају ледена брда, па заједно с њима плове, јер их терају ветрови и морске струје. Кад је ветар слаб и кад струја није супротног правца од правца ветра, онда влада мир. Но, ако није тако, онда долази до судара и ломљења леда. За време олуја настају ледене баријере од санти, које понекад достижу висину од 20 метара. Промене у правцу ветра или струје избацују лед на обалу или га нжузу њу. Ветрови који дувају у правцу обале у стању су да истерају лед на копно и по два километра. Ти наноси су често високи, а бука која том приликом настаје страховито је загушна. Кад су ветар и струја супротног правца, онда притисак овог леда може да буде толико јак да као од шале здобри велики брод. Догађа се да притисак леда уздигне брод потпуно из воде, тако да овај остане на леђу, седећи као рањена птица. То се десило броду "Терор", који се издигао пуних дванаест метара изнад воде. Кад су се ледене наслаге слегле, брод је остао да лежи на два стуба: један је био под прамцем, а други под крмом. Један бродски официр сипао је с палубе и испитао оштећење бродског дна. Неколико минута доцније, пошто се он вратио на палубу, брод се уз страховит тресак сурвао са ова два ледена стуба, па је у води и у леђу завршио скршених бокова.

Поларни лед није увек бео. Његова боја зависи од његове старости и дебљине, а и од тога да ли је дан ведар или облачан. Она, дакле, може да буде разноврсна: од блиставобеле до зеленкасте, затим од бледоплаве до румене. Лед се виђа и у најнеобичнијим, фантастичним облицима. Ускомешан снагом страшних поларних олуја, лед добија језив изглед. Иначе, кад је мирно време, овај ледени пејзаж пружа дивну слику.

ВЕРОВАТИ ИЛИ НЕ...

ДВЕ ПЕСМЕ ИСТОВРЕМЕНО

Франческо Мариа Грапалдо (1464—1515), италијански песник родом из

Парме, могао је истовремено да ствара две песме на латинском језику и да једну записује десном, а другу левом руком.

ЧЕТВОРОСТРУКО СЛАВЉЕ

Миртл Кук из Чикага ступила је у брак 17 септембра 1930 године, на дан сребрне свадбе (25 година) својих родитеља, на дан златне свадбе (50 година) свог деде и бабе и на дан дијамантске свадбе (75 година) свог прадеде и прабабе, који су у то време још сви били живи.

МАЊИ ОД СВОГ МАЧА

Франачки владар Пипин Мали (751—768), син Карла Мартега а отац Карла Великог, био је низак растом: имао је свега 138

сантиметара. Међутим, овај мали владар носио је мач дуг 180 сантиметара, желећи вероватно да на тај начин покаже да се у његовом телу крије огромна снага.

КЛУБ ПОКОЈНИКА

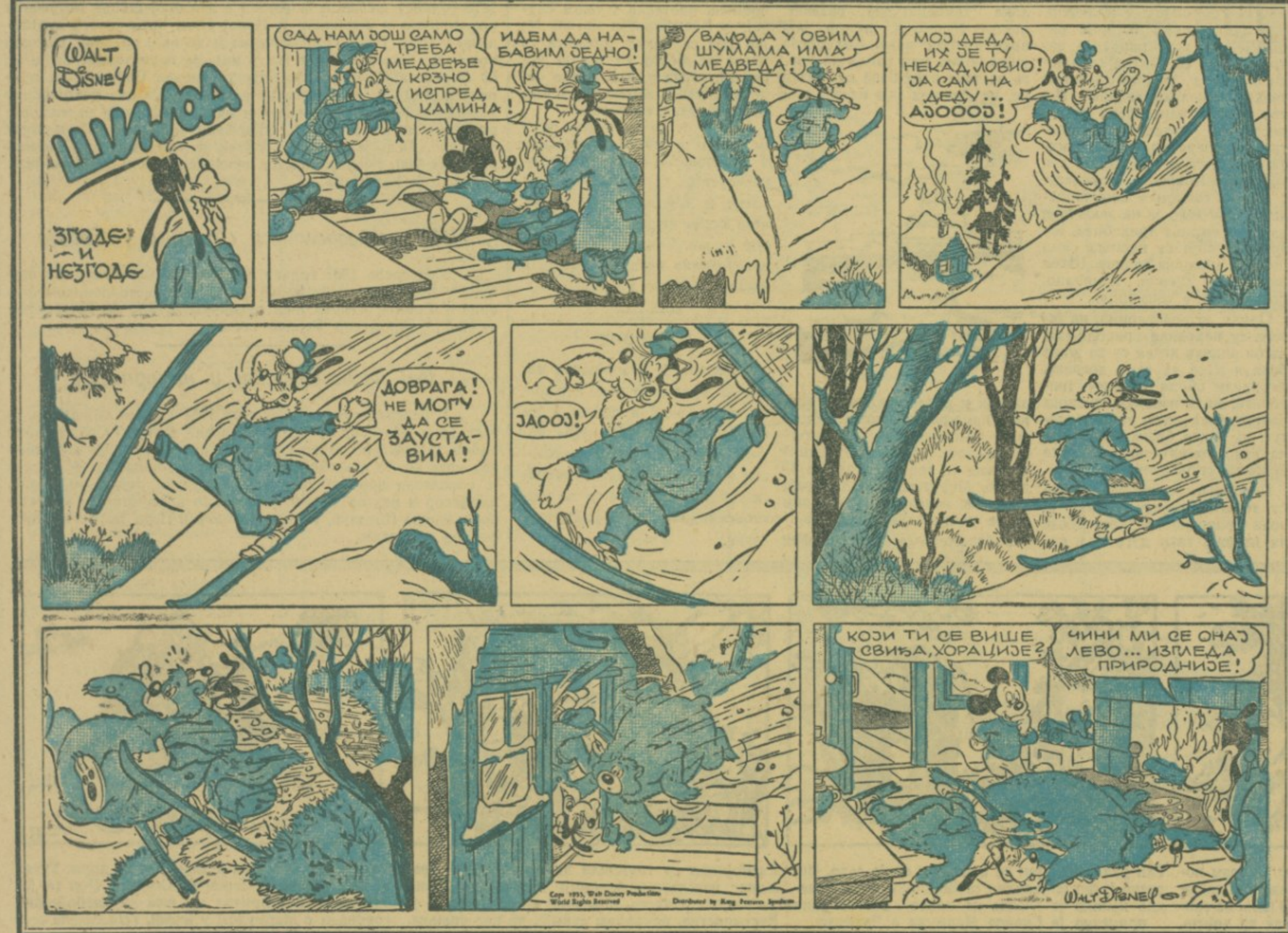
Пре двадесет година, у Лондону је био основан клуб покојника. У чланство овог клуба примани су само они људи о чијој су смрти писали разни листови, мада они, наравно, нису умрли. За почасне чланове клуба могли су да буду примљени сви они које су надлежне власти из било којих разлога прогласиле за мртве.

СВИ ИСТОГ ДАНА

Клај Глас из Сејмура, у америчкој савезној држави Тенеси његова жена и кћи,

дипломирали су све троје истог дана, 2 маја 1952 године, на истом универзитету.

ИМУНИТЕТ ПРЕКО МЛЕКА

Два лекара, стручњака за имунологију на универзитету у Минесоти, тврде да су открили могућност да се, уместо директном вакцинацијом, код људи створи имунитет преко крављег млека. По њиховом мишљењу, на овај начин човечанство се може заштитити од најмање педесет разних заразних болести. Уместо људи, ова два лекара вакцинисају краве, чије млеко на тај начин стиче способност за стварање анти-тела. Њихов метод је веома једноставан: у виме краве убризгају се мртви бактерије. Млеко вакцинисане краве задржава све своје хранљиве састојке, а исто стиче способност да се бори против дифтерије, запаљена плућа, великих богиња и многих других заразних болести.

Опти с млеком од вакцинисаних краве — додуше, досад вршени само на животињама под-

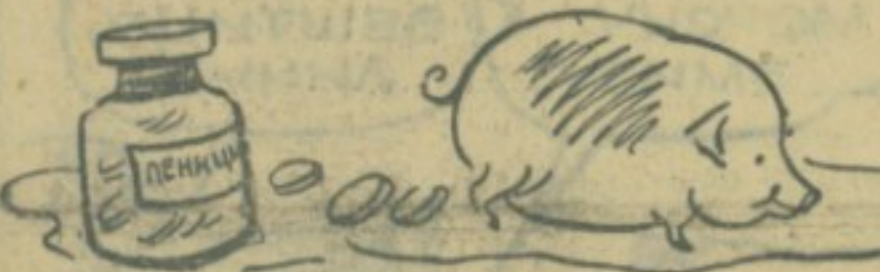

ложним заразним болестима — дали су веома добре резултате. Доктор Петерсон, један од ове двојице лекара, сматра да постоје сви изгледи да ће млеко вакцинисаних краве имати исто дејство и на људе. Он је убедио да сваки онај који четри или пет дана пије овако млеко стиче пасиван имунитет против оне болести чије су мртве клице унете у кравље виме. Међутим, тај имунитет није трајан и престаје чим се „вакцинисано“ млеко не уноси више у организам.

***

УТИЧЕ ЛИ ПЕНИЦИЛИН НА РАСТ ЖИВОТИЊА?

Пре извесног времена хемичари су неочекивано открили дејство антибиотика на развитак разних животиња, нарочито на повећање њихова раста и тежине. Ако се у храну живине стави сасвим мала количина пеницилина или ауеромидина, или ако им се она убризга под кожу, развитак се побољшава за око 20%. Ово се доскора објашњавало претпоставком да антибиотици уништавају разне преоне микроорганизме. Јер, један део хранљивих материја које човек поједе уништавају бактерије у организмима за варење, те

организам од њега нема користи. Међутим, многи научници сумњали су у ову претпоставку, зато што је познато да присуство микроба у организмима за варење има позитивно дејство. У последње време лекари су дошли до закључка да код неких обољења присуство извесних бактерија треба чак и повећавати вештачким путем, а никако смањивати.

Да би решили у чему се састоји идео антибиотика при нарочитом напредовању животиња, два енглеска научника извели су низ опита над свињама. Они су прво, помоћу високе температуре, онеспособили пеницилин за дејство против микроорганизама и потом га дали животињама. Доводило се, међутим, да је у тако неактиван пеницилин утицао на раст и гојазност животиња. Даљим испитивањем дошло се до закључка да једино што је у таквом „антибиотику“ остало активно била је једна врста аминокиселине која је недавно пронађена. Иако још није дат одговор на питање како она делује на раст и тежину, хемичари су задовољни постигнутим резултатом, јер су бар успели да раст и тежина не зависе од антибиотика.

***

ЛЕЧЕЊЕ МУЦАВАЦА

Муцање је старо готово колико и свет. У току векова испробани су разни начини за лечење ове болести и неки су дали добре резултате. Међутим, у Енглеској су лекари недавно усавршили два нова начина лечења, који су извесне болеснике потпуно ослободили ове болести, па засад изгледа да се њима могу постићи најбољи успеси. Први начин лечења састоји се у томе што за време разговора болесник држи у ушима слушалице, кроз које непрекидно чује звук одређене јачине и висине. Човек који муца не чује

себе док говори и на тај начин муцање убрзо престаје. Од 25 болесника који су се подвргли оваквом лечењу, 24 су се ослободили слабости, док само једноме оно није користило, јер се он налази са службом на таквом послу при коме се стално чује сличан звук. Други начин лечења полази од чињенице да сталан психички напор захтева сталну пажњу, те муцавац, док говори, нема времена да слуша себе. Ако болесник чита наглас и лагано, један тешко разумљив текст, који затим понавља реч по реч, постићи ће нормалан изговор. Помоћу таквог вежбања успело се не само да пацијенти говоре као остали људи док следе овај метод читања, већ су после две до четири недеље постали сасвим здрави.

ДА ЛИ ЗНАТЕ?

РАДИОАКТИВНОСТ У БОРБИ ПРОТИВ ВИРУСА

Др Џордан, члан америчког Института за медицинска истраживања, изнео је могућности уништавања вируса помоћу гама-зракова из радиоактивних извора, као што је, на пример, кобалт-60. Досадашњи методи за сузбијање активности вируса били су: топлота, хемикалије и ултравиолетни зраци. По мишљењу др Џордана, ови су методи добри за припремање разних вакцина, али су недовољни кад су у питању нарочито отпорни вируси. После њиховог уништавања, например ултравиолетним зрацима, овакви вируси су се брзо „повраћали“ у живот и стизали ранију виталност, што се није догодило приликом справљања вакцине с вирусима који су били „убијени“ гама-зрацима. Изгледа, вели др Џордан, да је на овај начин у вирусу уништен „животни центар“.

НАЈБРЖА ШТОПЕРИЦА НА СВЕТУ

За мерење брзине атомских честица, начињена је у једној америчкој лабораторији најтачнија штоперница на свету. Она је у стању да измери биљонити део секунде. Стручњаци се надају да ће им ова штоперница помоћи да са још већом прецизношћу мере не само брзину, већ и енергију атомских честица при нуклеарним реакцијама.

НЕШТО МАЛО О КОСИ

По мишљењу једног америчког лекара, који се већ одавно бави проучавањем косе, није тачно да човек преконоћ може да осеци од страха или преморености. Такве су приче обично претеране. Није још потпуно утврђено зашто коса побегне, али, како он сматра, то долази због поремећаја у уређају који коси даје пигмент. Код животиња је утврђено да длаке постају беле услед недостатка појединих витамина, али нема доказа да је тако и код човека. Није такође утврђено ци зашто људи имају разне боје косе, али, према најновијим истраживањима, изгледа да присуство

појединих метала у организму — као гвожђа, бакра, и никла — има утицаја на боју косе. Да ли ће неко имати таласасту или праву косу, то не зависи од саме власи, већ од облика цевчице у којој се налази корен косе. Ако је та цевчица спиралног облика, коса, још док је мека, добија такав облик, па је дошнје таласаста. Да ли ће човек бити ћелав или не, по мишљењу овог научника, зависи од односа пораста и опадања косе. Човек сваког дана губи 20-75 лака и, ако је пораст мањи, он постепено ћелави. Досадашња испитивања нису могла да докажу да разни лосиони, помаде, масажа или слично могу да спрече опадање косе.

БРАГОЦ

Брагоц је рибарска једрилица која има два јарбола и два латинска једра (једра троугластог облика) без пречки. Оба јарбола нагнута су према прамцу. Предњи јарбол знатно је краћи, а предње једро, мање је од једра на крми, такозваног велеједра. Прамац ове једрилице има округло облик. Брагоц мало гази. Овај тип чисто рибарског једрењака потиче из околине Венеције. Иначе је типичан рибарски брод на Јадрану.

КАДА ЗА КУПАЊЕ СТАРА 3.000 ГОДИНА

Амерички научник Карл Бле ген откопао је у месту Пилосу, у Грчкој, остатке једне грађевине од пре 3.000 година. Тамо је, поред осталог, нашао и на купатило. То је у поду озидана када од опека, у којој се налази друга када, од теракоте. Када је и споља и изнутра била испарана. Приликом даљих ископавања утврђено је да су и друге зграде овог старинског насеља имале сличне каде за купање. Бле ген је открио и читав систем дренаже из кога се види како је кишница (свакољана и одвођена у цистерне, које су се налазиле у подрумима кућа.

ТУРМИНО

Турмино је назив за седам средњих преграда у слагачком сандуку у штампарији. Преграде су назване по томе што садрже слова овим редом.

ЗА ТАЧНИЈЕ ПРЕТКАЗИВАЊЕ ВРЕМЕНА

Приликом изучавања како се крећу радиоактивне честице после атомских експлозија, дошло је до занимљивих открића о јачини и брзини ветрова и о њиховом утицају на временске прилике. Утврђено је, наиме, да установљење правца ветра у близини земље не даје тачне резултате ни у погледу претказивања времена, ни у погледу кретања радиоактивних честица. Тек ваздушна кретања која се догађају на висини од 25.000 метара имају пресудан утицај на време на земљи. Даље, дошло се до закључка да се та кретања збивају по извесним правилима и да зими и лети нису иста.

ИСКОЧИО ИЗ КОЖЕ

Познато је да су гуштероци необично плашљиви и да их је тешко ухватити, јер се веома вешто измигљује из руке, остављајући понекад тамо чак и део свог репа. Али, у том погледу најзанимљивија је једна врста гуштера која живи на острву Палау, у Пацифику. Ако га ухватите и добро држите, он формално излети из своје коже и побегне, док вам у руди остане његова кошуљица. Научник који је ово установио није могао сазнати да ли гуштер без коже може да живи, односно да ли му се кожа регенерише, јер урођеници још никад нису видели „одраног“ гуштера.

АНТИБИОТИК ПРОТИВ НЕУГОДНОГ МИРИСА

Један лекар из Филаделфије утврдио је да се додавањем извесне количине антибиотика крему за негу коже може отстранити непријатан мирис зноја. Он је приликом проба употребљив антибиотик неомитин и постигао добар резултат: мирис зноја убрзо се потпуно губио. Ово долази отуда што антибиотици уништавају извесне клице које се развијају у зноју, а које су узрок стварању непријатног мириса.

...по тврђењу једног америчког лекара, телефонске слушалице у јавним говорницама и локалним криве су за многе случајеве грипа, нарочито у време епидемија. ...семе орхидеје необично је ситно и лако: најтеже има свега петстотини део милиграма. Плод орхидеје из врсте „максиларија“ садржи преко милион 750.000 зрнаца. ... Амундсенов кувар Адолф Хенрик Линстем, из Осла, једини је човек на свету који је опловио око целог америчког континента, подрамевајући ту и његове северне и јужне поларне пределе. ...за Индијанце из племена Тарахумара, у Мексико, тврди се да могу без предах да трче две стотине километара. И Индијанци из мексичког племена Серн такође су добри тркачи. За њихова децу кажу да рукова могу да улове зеца у трку.

...стари Индуси замишљали су земљу као раван тањир који стоји на дванаест стубова. У то на чему стоје ови стубови није се улазило. До земљотреса је по њиховом веровању долазило кад би који од тих стубова попустио. ... све до пре седамдесет година, у Великој Британији новине су се могле добити само путем претплате. Неколико ретких ревизора који су држали „Тајмс“ нису га продавали, већ су га издавали под кирју, на сат. Куповање дневног листа сматрало се у то време као луксуз. Тек 1855 године браћи Мидлтон, из Јармута, пало је на ум да продају новине по улицама.

Водоравно: 1) италијански епског приповедача (1855—1906); 2) јунакиња Дизнијевог стрипа; 3) први ембрионални ступањ у развију животиња; 4) врста алегоричне приче; 5) врста врбе; 6) дуже временске раздобје; 7) предлог; 8) мера за површину; 9) лична заменица; 10) израз у шаку; 11) птица селица; 12) река у Хрватској; 13) предлог; 14) скраћеница јелне академске титуле; 15) показна заменица; 16) месечна тврђавица; 17) облик, слика; 18) држава у САД; 19) дрвена приземна зграда; 20) врста бојежа; 21) нота. Усправно: 1) део чизме; 2) део грађевинске конструкције; 3) отвор на кожи; 4) врста мреже; 5) староседелац данашњег Марока; 6) цветна стаза; 7) боја у картама; 8) пристаниште у Израелу; 9) савремен технички изум; 10) коло; 11) јединица времена; 12) планина у Македонији; 13) престоница јелне балканске државе; 14) ситно мушко име; 15) става мена за тежину; 16) мера за хартију; 17) рабница; 18) кошутлава плод; 19) јужноамеричка трговина животиња.

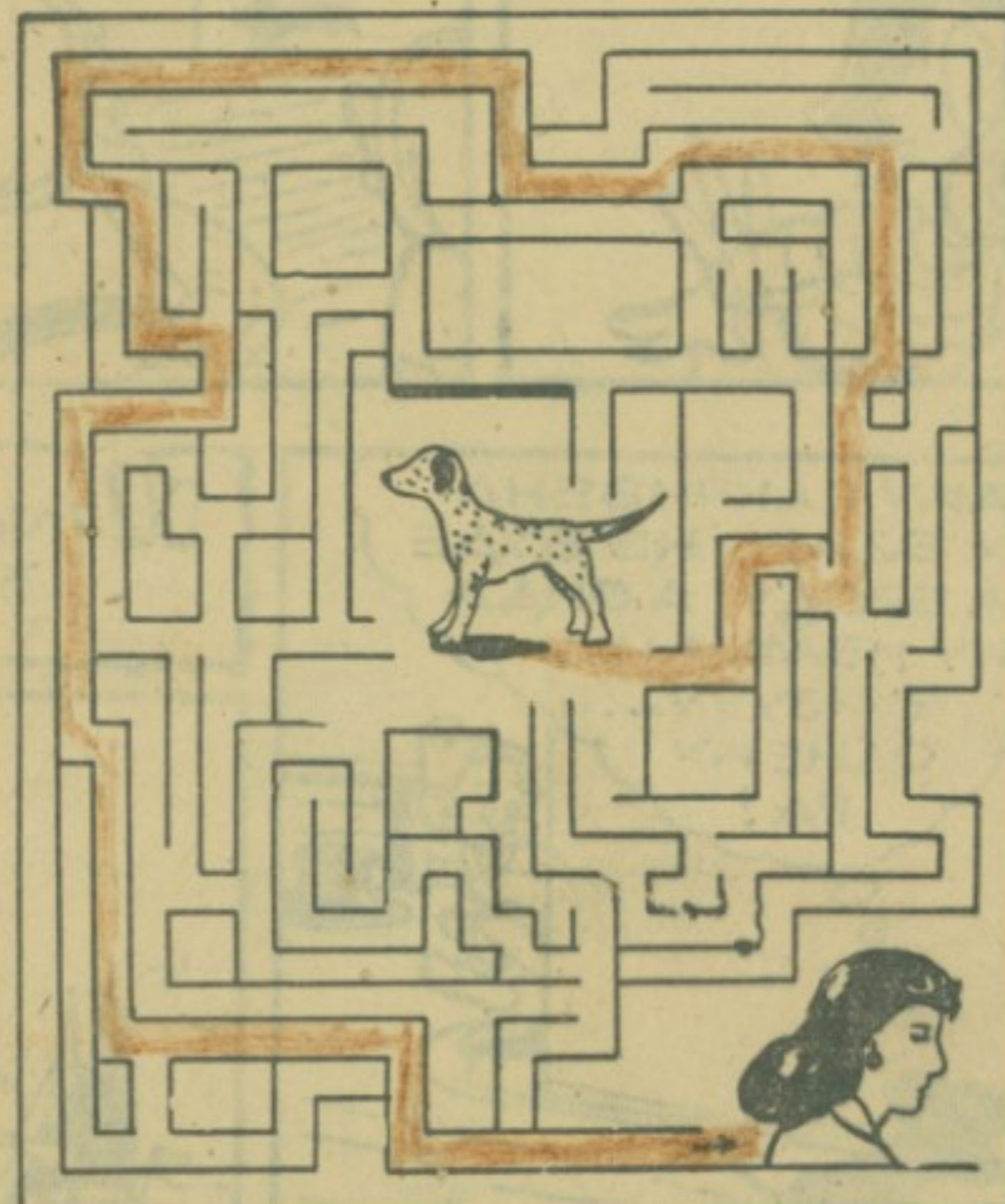
ДЕДИНЕ ВЕШТИНЕ

У једном потезу

Има једно слово страво Које на X наше личи. Напопак прочитано. Зински спорт ће на радни (свој) (свој) (свој)

Назив једног јужног града И опрема коњска зана. Па ће одмах бити зграда У којој се чува храна (свој).

Пас тражи своју господарицу

Један потез, један крет, Кад из тачке почне лет, Док избројаш: два, три... пет Виће готов овај цвет.

Зајонешке

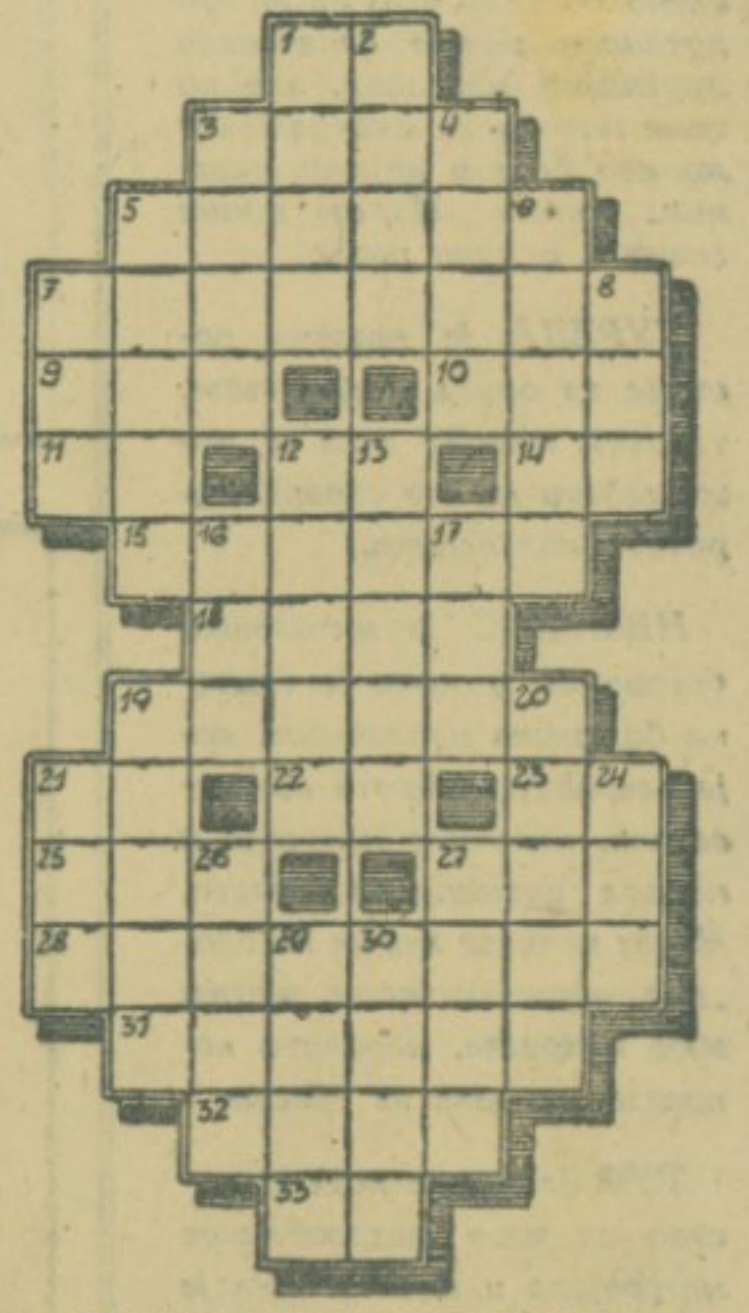
Мене знате већ из школе: Ја сам једно брдо, вис. Име делим на две поље. Помине ме земљопис. Прва пола птица мала, Сва је црна, чак и реп. А друга је пола дала Календарски месец леп. (Космај)

Им једне скупе смоле, Пушачи је много воле. У имену томе има Три петине из филма. А четри слова друга Даје века нашег југа. (Савршица)

Погодите шта је: — Кост на кост, на кости дрво, на дрвету земља, на земљи трава, на трави ватра? — Мечат важањ, а гвоздено месо? (Позлог и Лопш :Космај и Кинешчак и Космај о Јадри)

Ова кућа је радо пратила своју господарицу кад год би ова пошла у град. Али, једног дана је на путу нашла кост и задржала се око ње, не примећујући да му је господарница измакла. А она,

кувећи, није приметила нејатак свога пса. Најзад, кад је опазила да га нема тешила се да ће нас сам наћи пут. Можете ли помоћи овом псу-ветропину да нађе излаз из лавиринта у коме се нашао?

РЕШЕЊЕ ИЗ ПРОШЛОГ БРОЈА Водоравно: 1) ср; 2) грам; 3) грамор; 4) Промет; 5) Рем; 6) апо; 7) он; 8) 12 пи; 9) 14 иб; 10) Ала-мич; 11) апел; 12) анилин; 13) ар; 14) Па; 15) еј; 16) лом; 17) Ема; 18) имобилиан; 19) Абалан; 20) Ароп; 21) ал. Усправно: 1) срам; 2) даме; 3) гром; 4) Мота; 5) мрена; 6) Репич; 7) про; 8) Јоб; 9) 12) папир; 13) имела; 14) дан; 15) и-и; 16) арома; 17) немани; 18) ал; 19) 24) Јан; 20) моба; 21) елан; 22) бара; 23) идол.

НИЈЕ ОН ТАКАВ

Пата: Овде пише како је неки Арабљанин трапио жену за коња. Да ли би ти могао тако нешто да урадиш?
Паја: Искључено! Шта ће мени коњ!

КО ЈЕ ЛЕЊИ?

— Корњача је заиста најлење створење на свету, — прича Шиља Микију, — Равно два сата чучим овде и нетремце је посматрам, а она се за све то време ниједном није покренула!

ПАЈА МОДЕРНИСТА

— Дивна ова твоја слика, Паја! — вели Хорације одушевљено. — Кад је гледам, просто ми пође вода на уста. — Вода на уста! — зачуди се Паја. — Још никад нисам чуо да је неком пошла вода на уста док је посматрао залазак сунца. — Залазак сунца?! Е, онда извини. Ја сам мислио да је то квијана!

НЕ ВАЉА ЧАСОВНИК

Мики: Реци ми, Шиља, колико је сати.
Шиља: Жао ми је, али не могу да ти кажем. Мој часовник заостаје три минута.

Рођу се

ОДГОВОР

шћане

КРОМА је: назив за једну стару болест музички израз речица у Босни поморска лука у Грчкој

ТУРЕЛА је: бојно оруђе игра стара одећа животиња

НЕМЕЗИС је: морска животиња старозрчко божанство ратна игра планина

ТУФ је: врста мица камен поморски израз назива једног ветра

ОДГОВОР:

КРОМА је музички израз и значи спуштање или повишавање једне ноте за пола тона. Назив је дошао вероватно по томе што су се полутоновни раније означавали друкчијим мастилом, или по томе што су их сматрали само као боју и нијансу главних тонова. Израз крома значи и осмина ноте.

ТУРЕЛА је кружно постоље за оруђа (митраљезе, топове), помоћу кога се може зајати на све стране, нарочито код авиона.

НЕМЕЗИС је митолошко божанство у коме је оличена божанска правичност, која навраћује добро а кажњава зло, нарочито неправде и насиља учињене из обести. Израз немезис значи: негодовање, нерасположење, лутња због неправде, нарочито неправде учињене из обести.

ТУФ је камен који је настао од маса раздробљеног материјала и пепела, које је вулкан избацио и које су само водом, влажије или јаче, слеplене.

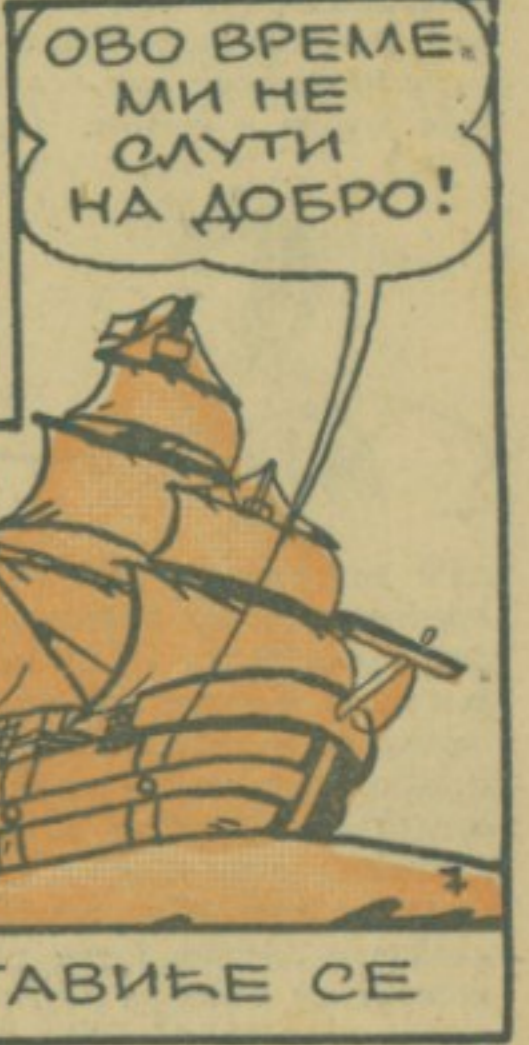
WALT DISNEY'S

СЕДАМ

ПАТУЉАКА

и

ГУСАР

НАСТАВИЋЕ СЕ